

(37. Error in nomine vel pronomine non vitiat testamentum, aut aliam dispositionem; dummodo constet de corpore, sive de quo senserit testator aut disponens. *Communis*, textu expresso in leg. *Si in nomine*, cod. *De testament.*, ibi: « Si in nomine, vel pronomine, seu cognomine, seu agnomine testator erraverit, nec tamen de quo senserit, incertum sit, error hujusmodi nihil officit veritati. »

(38. Rescripta Apostolica emanata contra jus commune, de quo mentionem non faciunt, aut contra communem stylum, seu praxim curiæ Romanæ, præsumuntur falsa, et rejici debent; cap. *Rescripta* 15, causa 25, q. 2, l. *Rescripta* 7, cod. *De precibus imperator. asserend.*, l. ultim. cod. *Si contra jus*. Non enim verisimile est Pontificem, cujus est jura tueri, voluisse jura tot vigiliis excogitata et firmata, uno verbo vel rescripto evertere, cap. *Ecclesia* 57, *De election.*

(39. Rescripta, et alia quæcunque instrumenta habentia rasuram in loco suspecto et substantiali, tanquam falsa et invalida rejici possunt, et nihil probant. *Communis*, per text. in l. *Licet* 5, *De crimine falsi*, cap. *Inter dilectos* 6, § *Sed contra*, *De fide instrumentor.*, et cap. *Cum olim* 14, *De privileg.*, et præsertim in cap. *Cum venerabilis* 7, *De religiosis domibus*, ubi quoddam instrumentum, propter rasuram in loco suspecto, ad faciendam fidem reputatur invalidum, utpote de jure suspectum, ibi: « Prædicto instrumento nullam fidem penitus adhibendam propter superlinearem scripturam et rasuram loco suspecto factam, ubi videlicet adnotatio temporis recensetur; » et infra: « Quia vero instrumentum prædictum, per quod episcopus Ecclesiam intendebat quoad temporalia vindicare, ad faciendam super hoc fidem invalidum esse cognovimus, utpote propter prædicta de jure suspectum, vos ab impetitione ipsius quoad temporalia ejusdem Ecclesiæ duximus absolvendos »

(40. Rescripta justitiæ, seu ad lites, re adhuc integra, expirant morte concedentis; secus autem quando res non est amplius integra. *Communis*, ac certa, per text. expressum in cap. *Licet undique* 30, *De offic. delegat.*, ibi: « Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod si jurisdictione a suo sibi collega delegata, eo vivente, uti non cœperit, quia mandatum hujusmodi re integra morte mandatoris expiravit, non habet solus officium judicandi; si vero ante mortem illius jurisdictione uti cœperit demandata, vices suas, et illius poterit adimplere; » et concordat cap. *Relatum* 19; cap. *Gratum* 20, *De offic. delegat.*; cap. *Quamvis* 6, eod. in 6, et l. *Quia*, ff. *De jurisdic. omnium judic.*, cum similibus.

(41. Ut autem res non sit amplius integra, sicque perpetuetur valor rescripti justitiæ, seu ad lites, et jurisdictione delegata requiritur, et sufficit citatio partis per delegatum ante obitum concedentis, seu delegantis facta. Cap. *Gratum* 20, *De offic. delegati*, juncto ejus summano, in quo expresse dici-

tur: « Si delegatus citavit ante mortem delegantis, perpetua est ejus jurisdictione; » cap. *Nemini* 10, *De offic. legali*, ibi: « Nemini dubium esse volumus, quin legatorum Sedis Apostolicæ statuta edicta in provincia sibi commissa durent tanquam perpetua, licet eandem postmodum sint egressi; secus autem, si causas duxerint delegandas aliquibus, cum jurisdictione istorum expiret, si ante illorum discessum horum citatio non præcessit. » Sic tenent Abbas, in citat. cap. *Relatum* 5; Barbos., in cit. cap. *Gratum*, n. 3; Bartol., in l. *More majorum*, num. 13, *De jurisdic. omnium jud.*; Maranta, in *Speculo aureo*, part. iv, dist. 5, n. 61, ubi dicit hanc esse communem opinionem.

(42. Rescripta gratiæ, seu ad beneficia non expirant morte concedentis, etiamsi adhuc res integra maneat. *Comm.* textu expresso in c. *Si super gratia* 9, *De offic. deleg.*, et cap. *Si cui* 36, *De præbend.* in 6. *Vide verb. GRATIA*, ut est gratiosum rescriptum, n. 1.

(43. Intellige tamen de rescriptis gratiæ jam factæ; secus autem de rescriptis gratiæ faciendæ, text. expresso in cit. c. *Si cui* 36, *De præbend.* in 6, § final. *Vide d. verb. GRATIA*, n. 2.

(44. Affertur ratio disparitatis. *Vide ibid.*, num. 3.

(45. Rescriptum gratiæ factæ ad beneplacitum concedentis, durat, donec ille id revocaverit; aut donec ipse concedens moriatur. *Vide ib.*, num. 4 et 5.

(46. Rescriptum gratiæ concessæ ad beneplacitum Sedis Apostolicæ non expirat morte Papæ concedentis. *Vide ib.*, num. 6.

(47. Rescriptum gratiæ ad beneplacitum personæ et dignitatis, quæ perpetua est, an expiret morte concedentis? *ib.*, n. 7.

(48. Rescriptum gratiæ concessæ cum clausula: « Donec revocaverimus, donec aliud duxerimus ordinandum, » et hujusmodi, durat perpetuo, nisi a concedente vel successore ipsius revocetur. *Vide ib.*, n. 8 usque in finem, ubi multa ad rem.

(49. Quoad ea, quæ concernunt renuntiationem et revocationem rescriptorum. *Vide verb. PRIVILEGIUM*, art. 3 per tot.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(50. Nil frequentius quam quod rescripta subreptitia vel obreptitia sint. At nil incertius, uter probare teneatur, vel subreptionem, vel obreptionem esse commissam; is, qui rescriptum impetravit, an ille, qui vitium hoc opponit. (51. Doctores sane hic mirum in modum variant. *Vide* diversas opiniones apud Strik., *Juridic. dissert.*, volum. 7, disput. 24, c. 3, num. 34 et plur. seq.

(52. Meo autem judicio distinguendum est subreptionem inter ac obreptionem. Qui excipit de subreptione, falsas esse dicit adductas circumstantias, et ita videtur litem negative contestari, adeoque veritatem ille, qui rescriptum impetravit debet probare, maxime si agatur de rescriptis gratiæ, nisi tamen adductæ circumstantiæ præsumptionem veritatis habeant. (53. At qui obre-

ptitium rescriptum contendit, non impugnat adductas circumstantias, sed non omnes, easque essentielles adductas esse, pluresque adduci debuisse, tenet, et in eo suam fundat exceptionem, quod tamen dubium est, adeoque illud docere debet. Bohemer., in *Decret.*, lib. 1, tit. 3, § 13; Bruneman., ad l. xi, n. 35, ff. *De interrog. in jur. faciend.*; Van-Esp., *De jur. Pontific.*, consil. 1, § 2 *De rescript.*

(54. At duo præterea distingui debent casus. Aut enim excipiens, indefinite de obreptione excipit, non omnes essentielles circumstantias adductas esse, sine speciali earum mentione, et hoc casu probare ipsi incumbit. (55. Aut vero exprimit circumstantias reticetas, et ita dubitatur tantum, utrum expressæ sint, an vero necessario exprimi debuerint. (56. Pius haud indiget probatione, cum vel ex precibus rescripto adjiciendis, vel ipso rescripto, in quo contenta precum repetuntur, de eo statim constare possit. (57. Posterius probandum omnino, et quidem ab allegante, qui suam in hoc fundat exceptionem. Bohemer., *ubi supra*.

(58. Id vero gravius involutum est difficultate, unde constare queat principem non ita rescripsisse, ubi hæc, vel illa qualitas fuisset expressa, vel non expressa. Id enim omnino ad probationem facit. (59. Si enim princeps nihilominus ita rescripsisset, tamen hæc, vel illa qualitas fuisset expressa, vel non suppressa, frustra ejus probatio suscipitur.

(60. Tria autem qualitatum genera hinc sunt observanda. Aliæ enim qualitates jam clare et expresse in jure sunt determinatæ, pertinentque ad qualitatem personæ, et hæc exprimi omnino debent. (61. Eo vel maxime si leges harum qualitatum expressionem dedisse videantur pro forma, quæ servari adamussim debet. (62. Aliæ qualitates ex stylo curiæ, vel consuetudine principis dependent, non expressa lege, et hæc eodem modo sunt exprimentæ, cessatque hic arbitrium, quia consuetudine res jam definita est. (63. Aliæ demum qualitates nullo jure sunt determinatæ, quæ si reticetæ sint, arbitrio judicis committendum, quatenus harum reticentia obreptionem inducat. (64. Is autem, pensatis singulis circumstantiis, judicabit, an talis sit qualitas, quæ potuisset retrahere principem a concessione, si illam notam habuisset; confer Strik., *Juridic. dissert.*, volum. 7, disput. 33, cap. 3, 42 et seq.

(65. Reliquum esset, ut disserteretur de iudiciis, quibus vera a falsis rescriptis distinguuntur. Sed ne nimius sim, consule, qui de iis accuratissime, et quidem accomodate ad forum agit, Bohemer., in *Decre-*

(147) Quippe in hoc casu Papa prævie per testimonium ordinarii satis est instructus de capacitate oratoris; adeoque literæ tunc expediuntur in forma gratiosa, id est sine ulla commissione super examine per ordinarium faciendâ, priusquam provisio obtineatur; sed absolute per Papam fit pro-

visio, et vigore hujus provisionis potest orator capere possessionem beneficii, sine examine prævio, vel litteris provisionis ab ipso ordinario. Quare provisio in hac forma gratiosa expedita, est vera et propria dicta provisio Apostolica. Espenius, part. ii, sect. 5, tit. 7, c. 1, n. 17, 18.

ADDITIONES CASINENSES.

Hæc, quæ sequuntur, de rescr. notare expediat.

(66. Ac primum, ut de forma rescriptorum quædam persequamur, illud animadvertendum venit, nempe cum de Pontificiis rescriptis sermo sit, nomen Pontificis, annum Incarnationis et Pontificatus, diem locumque subjiciendum esse, alioquin rescriptum de falsitate suspectum reddi, diserte evincitur ex c. *Eam* 7, *De rescript.*, c. *Inter* 6, *De fide instr.*; Schmalzgrueber, ad tit. *De rescript.*, § 2, n. 8.

(67. Quoad rescripta beneficialia illud porro attendendum venit, quod aliqua dantur in forma pauperum, seu in forma communi, quibus mandatur conferri beneficium clerico pauperi; et hæc vocantur *rescripta justitiæ*; quia æquum est clerico provideri de beneficio, si alias cogeretur mendicare. Alia vero dicuntur *Rescripta gratiæ*, quæ ab Apostolica Sede emanant etiam pro clericis non indigentibus; et hæc sunt iterum duplicis generis, videlicet in forma gratiosa, et in forma dignum.

(68. Quando dantur in forma gratiosa, clericus supponitur dignus beneficio, de quo providetur, et tantum datur mandatum ad deputatos executores, ut provisum in possessionem inducant (147).

(69. Quando autem dantur sub forma dignum, etsi impetranti aliquando ad beneficium tribuatur jus, provisio tamen de illo non fit Romæ a Pontifice, sed faciendâ, vel saltem per tituli collationem perficiendâ committitur diocesis ordinario, cum mandato, ut, præmisso examine, clerico, pro quo scribitur, si idoneus reperitur, conferat beneficium. Schmalzgrueber, *ibid.*, n. 10.

(70. Et quia, uti recte notant canonistæ, quando provisio expeditur in forma dignum, tunc proprie de beneficio non providet Papa, sed potius ipsi ordinario, vel executori mandat providere, non immerito hujusmodi provisio dici posset *mandatum de providendo*. In hac siquidem provisione remittit supplicentem ad ordinarium, ut supplicanti de beneficio provideat, si modo, prævio examine, eum idoneum repererit, sub hac clausula: « Mandamus, quatenus, si post diligentem examinationem dictum N. ad obtinendum beneficium N. idoneum esse reperies, super quo conscientiam tuam oneramus, eidem N. dictum beneficium au-

visio, et vigore hujus provisionis potest orator capere possessionem beneficii, sine examine prævio, vel litteris provisionis ab ipso ordinario. Quare provisio in hac forma gratiosa expedita, est vera et propria dicta provisio Apostolica. Espenius, part. ii, sect. 5, tit. 7, c. 1, n. 17, 18.

toritate Apostolica conferas. » Apud Espenium, *Jus Eccles. univer.*, part. II, sect. 3, tit. 7, cap. 1, n. 2.

(71. Hinc porro colligas licet, d. supplicentem, ante obtentam ab ordinario collationem, nullum adhuc titulum beneficii habere. Espenius, *l. cit.*, n. 3.

Unde etiam fit, quod si quis obtinuerit provisionem in forma *dignum*, non possit, ante obtentam collationem ab ordinario, suum beneficium alicui resignare. Flaminus Parisius, *De resignat. benef.*, lib. III, q. 1, n. 149.

(72. Jam vero in hujusmodi rescriptis sequentes regulæ servandæ veniunt.

I. Si rescriptum detur *in forma pauperum seu communi*, debet fieri mentio patrimonii; alias erit invalidum, et ratio est, quia per ejusmodi rescripta providetur solum clericis pauperibus; at non potest dici pauper, qui sufficiens habet patrimonium. Schmalzgrueber, *loc. cit.*, n. 10.

II. Tam in rescriptis *justitiæ*, quam *gratiæ sub forma gratiosa*, debet exprimi illius pro quo rescribitur defectus (si qui adsit), ex quo absque dispensatione redditur incapax; alias, si talis defectus reperitur, et de hoc non sit facta mentio in rescripto, repellendus est, cum Papa non præsumatur relaxare jus, quando id non exprimit. *Idem, ib.*

III. Tam in rescriptis *gratiæ* quam *justitiæ* (beneficialibus) exprimendum est beneficium ante obtentum, etiam unicum. Venit autem nomine beneficii hoc loco, etiam beneficium tenue, imo et pensio, si in titulum beneficii detur. *Idem, l. c.*

IV. Exprimenda etiam est qualitas beneficii ante obtenti: v. g. an sit dignitas, an residentiam perpetuam exigens, an patronatum, an electivum; quippe Pontifex non censetur velle derogare juri electorum vel patronorum, præsertim laicorum, si de his circumstantiis mentionem non faciat. *Id., ib.*

V. Exprimi debet, an sit beneficium Ecclesiæ cathedralis; an sit beneficium regulare, si sæcularis, vel sæculare, si regularis pro eo supplicet; quia regulariter beneficia sæcularia sæcularibus, et regularia regularibus conferri debent. *Idem, ibid.*

VI. Exprimendus etiam valor seu quantitas reddituum beneficii juxta praxim et stylum Romanæ curiæ. *Idem, ibid.*

VII. Exprimendus modus, quo vacat beneficium, pro quo supplicatur, an morte, resignatione, etc., inducta vacatio sit: item persona, per cujus obitum e. g. illud vacat, si talis illa sit, ut Papa non credatur provisorius de beneficio, nisi illa rescita. *Idem, l. c.*

VIII. Exprimi debet, si jus ad, vel in beneficio, quod per rescriptum impetratur, competat alteri; quia Papa jus alteri competens tollere, vel ei derogare non creditur, nisi hoc exprimat. *Idem, l. c.*

IX. Exprimendum est, etsi alius sit tantum in possessione colorata, imo si solum sit detentor beneficii per aliquod tempus, nisi aperte sit injustus; quia possessione

non notorie injusta de jure nemo sine causæ cognitione assolet. *Idem, ib.*

X. Denique facienda mentio primi rescripti super beneficio ab alio impetrati; proceditque hoc, etsi impetrans mandato illi prius impetrato renuntiavit. Et ratio est, quia si prius mandatum expressum fuisset in supplicatione, verisimiliter Papa posteriores litteras non concessisset. *Idem, l. c.*

(73. Præstat insuper quoad formam rescriptorum sequentia adnotare.

(74. Et quidem quæritur: Quid importat rescriptum *ad instantiam*, et rescriptum *Motu proprio*? *Ad instantiam* concessum censetur rescriptum, seu gratia, quando ad ejus concessionem princeps inductus est impetrantis precibus ac petitione; præsumitur autem concessa *ad instantiam*, quoties litteris non est expressum, concessionem factam esse *motu proprio*.

(75. Econtra *motu proprio* tunc dicitur concedi gratia, quando ejus concessionem vel non præcessit impetrantis petitio, vel si præcessit, concedens tamen ad concessionem faciendam non est motus petitione, sed potius proprii animi motu et voluntate.

(76. Porro clausulæ istius *motu proprio*, adjectæ rescripto, ea vis est, ut quamvis non tollat obreptionem commissam per narrationem falsi, tollat tamen regulariter subreptionem commissam per reticentiam veri, seu alicujus veritatis de jure, vel stylo curiæ exprimendæ. Hinc validum est rescriptum *motu proprio* concessum, quando impetrans reticuit beneficium tenue; non vero valet, quando beneficium, quod est curatum, dicitur simplex, aut falsus ejus valor exprimitur. Ratio disparitatis est, quia quando tacetur veritas, Pontifex ab illa ad concessionem non movetur; neque sciri potest, an bene informatus de rei veritate, gratiam denegasset; imo cum ea gratia procedat ex mera liberalitate principis, potius præsumi potest quod, etiam veritate cognita, adhuc illam concessurus fuisset. Econtrario, quando causa falsa exprimitur, satis apparet quod concessio ex errore processerit; et cum errantis nullus sit consensus, neque clausula *motu proprio* firmabit gratiam. Schmalzgrueber, *loc. cit.*, num. 11.

(77. Tres autem casus excipiendi sunt, in quibus etiam rescriptum *motu proprio* non tollit subreptionem; nempe, 1. quando veritas per reticentiam suppressa respicit jus tertii, cui per rescriptum præjudicatur; quia *motus proprius* jus quæsitum non auferit, nisi id exprimat. 2. Quando suppressa est inhabilitas personæ, v. g. irregularitas; quia *motus proprius inhabilitatem* non auferit, neque dispensationem inducit super impedimento, nisi aliquid addatur, quo rescribens indicet, se dispensare, vel impedimentum velle tollere. 3. Quando tacetur qualitas beneficio intrinseca, scilicet, quod sit curatum, etc., cum enim pro diversis beneficiis diversa requiratur habilitas,

præsumi non potest, quod Papa per *motum proprium* beneficium quodlibet velit cuivis conferre. *Idem, ib.*

(78. Quoad vero clausulas in rescriptis addi solitas, quatuor maxime enumerantur. Prima, et plus quam consueta est, *si preces veritate nitantur*, quæ eadem est ac illa, *si ita est*, nec non alia, *veris existentibus narratis*: apud Barbosam, *De clausulis, etc.*, claus. 154, n. 1. Hæc quidem clausula in omni rescripto ad instantiam partis emanato, etiamsi non apponatur, semper est subintelligenda, textu *clero*, c. 2, h. tit. *De rescript.*

(79. Hujus quidem clausulæ diversa vis est in rescriptis *gratiæ* et *justitiæ*; nam rescriptum *gratiæ*, si res non ita se habeat, ut in supplicatione rescripti dicitur, est ipso jure nullum. Quippe in rescriptis ejusmodi clausula illa inseritur ad demonstrandam intentionem concedentis gratiam, illam non concessuri, si falsa sint, quæ proponuntur in supplicatione. Secus vero se res habet in rescriptis *justitiæ*, in quibus talis clausula inseritur tantum ad instructionem judicis, quomodo secundum justitiam procedere debeat. Schmalzgrueber, *l. cit.*, n. 12.

(80. Secunda clausula, non minus usitata est, *salvo jure alterius*, quæ in omnibus rescriptis, sive *gratiæ*, sive *justitiæ* subintelligi saltem debet: et ratio est, quia Papa vel princeps non censetur velle derogare juri alterius, nisi hoc exprimat. Quo fit, ut rescriptum, quod in damnum alterius cedit, nisi in eodem (rescripto) expressum illud sit, ipso jure sit nullum, saltem si sit grave; modicum enim præjudicium æstimari non solet, cap. *Ad aures* 8, h. tit. *De rescript.*; Schmalzgrueber, *ibid.*

(81. Tertia clausula, quæ addi vel subintelligi solet in rescriptis datis ad beneficia assequenda, his verbis proponitur: *Si is, cui datur beneficium ecclesiasticum, dignus sit*, hoc est si impedimentum canonicum nullum habeat. Hæc tacite ipso jure inest collationi beneficii, non tamen facit illam conditionalem proprie; quia actu vel validam eam facit, si fiat digno, vel invalidam, si indigno. *Idem, l. c.*

(82. Quarta clausula additur rescriptis derogatoriis privilegiorum, his verbis concepta, *non obstantibus quibuscunque privilegiis sub quacunque verborum forma concessis*. Hic nota quod h. clausula privilegiis insertis juri comm. non derogatur, nisi specialis fiat derogatio. Item excipiuntur privilegia, quæ ita concessa sunt, ut per nullam constitutionem revocata censeantur, nisi ipsorum fiat expresse mentio. Excipiuntur 3 privilegia concessa per modum contractus, v. g. in compensationem meritum, quia in hoc casu jus acquiritur privilegiato; juri autem alicui quæsito derogari, non nisi ex gravi causa potest; opus igitur erit speciali mentione illorum, ut derogatio illis velle supponi possit. *Idem, ibidem.*

(83. Quantum vero ad rescriptorum in-

terpretationem, sequentes regulæ præ oculis habendæ sunt.

Regula 1. Interpretatio rescriptorum regulariter faciendæ est secundum propriam, et communi usu, præsertim curiæ, ex qua emanant, receptam significationem verborum; nam in hoc sensu censetur locutus fuisse princeps.

Regula 2. In dubio, quando non constat de contraria voluntate rescribentis, intelligi et explicari debent secundum jus commune. Ratio est, quia non censetur Papa, vel princeps velle decernere aliquid, quod sit juri communi contrarium, nisi expresse ei deroget per clausulam *non obstante tali lege*, etc. Hinc casu, quo ordo aut constructio verborum in rescripto *justitiæ* aiam explicationem, et sensum non admittit, nisi qui contrarius sit juri communi, potius præsumendum est, errore scriptoris verba fuisse transposita, vel aliter mutata.

Regula 3. In rescriptis *justitiæ* stricta interpretatio fieri debet. Ratio est, quia per illa detrahatur jurisdictioni ordinarii. Hinc de casu vel de persona, ad casum vel personam non sunt extendenda.

Regula 4. Rescripti verba ita interpretanda sunt, ut quam minime præjudicetur aliis eorumque juri quæsito; quia concessionem principis semper sunt intelligendæ, ut nemini noceant, nisi quantum expressum est. Hinc porro in rescriptis *justitiæ*, nomine *clericorum* non venit episcopus aut religiosi; nomine *populi*, si is est interdictus, non veniunt clerici.

Regula 5. Dispensationes regulariter stricte interpretari debent. Quippe sunt relaxationes quædam juris communis et contra jus; adeoque strictam patiuntur interpretationem.

Excipiuntur 1. Si dispensatio concessa sit ex *motu proprio*, publicæ utilitatis intuitu. 2. Si, extensione non admissa, reddatur inutilis talis dispensatio. 3. Si ea, ad quæ extenditur, sint accessoria, et inseparabiliter connexa concessio. Schmalzgrueber, *l. cit.*, § 4, n. 24 et seqq.

(84. Quoad vero executionem rescriptorum attinet; quæri merito potest, quodnam rescriptum præferendum, et executioni mandandum, quando super una eademque causa duo, vel plura rescripta sunt impetrata? In hoc casu distinctione res resolutionem suscipit; vel enim utrumque rescriptum est speciale, vel utrumque generale, vel unum generale, alterum speciale.

(85. Priori casu, si posterius mentionem fecit prioris sibi contrarii, isti derogatum censebitur per posterius; si mentionem non fecerit, prævalebit prius; et secundum, si sit rescriptum *gratiæ*, ob subreptionem erit nullum; si vero rescriptum *justitiæ*, per exceptionem repelli poterit, si intra annum hæc opponatur; nam si post annum, convalescit posterius, et evanescit prius.

(86. Ad alterum casum deveniendo, videndum, an unum ex illis sit magis speciale, an neutrum. Si unum est magis speciale, illud prævalebit. Si vero neutrum sit

speciale magis quam alterum, prius impetratum prævalebit posteriori, nisi hoc munitum sit clausula, qua priori derogetur.

(87. Ad tertium, quando nempe unum est generale, alterum speciale; speciale derogat generali quantum ad ea, quæ in speciali specialiter, et contraria contentis in generali exprimuntur, vel in generali non exprimuntur, licet prioris mentionem non faciat, prout statuitur cap. *Sicut* 1, et cap. *Pastoralis* 14, h. tit. *De rescriptis*; Schmalzgrueber, *ibid.*, § 6, n. 35.

(88. Tandem ut de vitiis rescriptorum nonnulla attingamus, illud pro comperto habeto, pluribus modis vitiari, et suspecta reddi posse, nempe: 1, Si emanarunt contra jus commune, non addita clausula derogatoria ejusdem, quippe non est verisimile id a rescribente fieri voluisse; adeo ut tale rescriptum sit saltem suspectum, ne dicamus supposititium; 2, si emanarunt contra consuetudinem legitime præscriptam, et stylum curiæ, et speciali clausula non sint munita; 3, si per illud lædatur jus quæsi-

(148) Si rasura reperitur in loco non substantiali, adeoque nec suspecto, rescriptum idcirco non reddit vitiosum, v. g. si adsit rasura in narratione seu præfatione rescripti; idque patet ex cap. *Ex litteris* 5, De fid. instr., ubi, cum quedam litteræ arguerentur falsitatis, eo quod in narratione facti abrasæ fuissent, respondit Pontifex, quod propter abrasionem illam litteræ judicari falsæ non possunt. Insuper non vitiatur rescriptum, quando rasura est modica, seu paucarum litterarum non mutantium ordinarium sensum; vel quando ex præcedentibus, ac subsequentibus verbis, aut aliis hujusmodi rescriptis satis apparet, rasuram suspectam non esse, nec aliter scribi debuisse. Cæterum quænam rasura sit modica, et quando sensus rectus percipi valeat, judicis arbitrio relinquatur. Reiffenstuel, ad tit. *De rescriptis*, § 9, n. 225 et seqq.

Sed ad majorem rei distinctionem hæc habe. Quando abrasio in litteris Apostolicis facta fuit a cancellario, seu alio ex officialibus curiæ manifestum est, eam non inducere falsitatem... Nec distinguitur hoc casu, an rasura sit in loco suspecto, quia nihilominus cum apparet facta ab officiali, non reddit falsum rescriptum.)

Si vero certum est, abrasionem fuisse factam ab impetrante vel utente; (tunc) modica qualibet rasura in litteris Apostolicis, etiamsi sit unius syllabæ, unius litteræ vel puncti, reddit eas falsas, et sic radens est falsarius et excommunicatus... (Unde) hodie præceptum est, ut in litteris D. Papæ nec in magno numero, nec in modico audeat quis manum apponere, etiam litteram unicam, vel dimidiam, vel punctum unicum addendo, cancellando, diminuendo, componendo, aut mutando, exceptis officialibus, quibus hoc permissum est, alioquin manum apponens, ex canone lato in curia, ipso facto sententiam excommunicationis incurrit, quæ non potest per aliquem citra Sedem Apostolicam relaxari, et tales difficillime absolvuntur sine pœna.) Fagnanus, ad cap. *Ex conscientia*, De crimine falsi, n. 6 et seqq.

Excipiunt Nav., *Man. c.* 27, n. 62; Sayr., lib. III, c. 50, n. 41, et alii apud Palao, part. VII, n. 5, si hujusmodi rasura non immutat sensum litterarum a Papa intentus; nam tunc radentem, ob parvitatem materiæ a pœnis falsariorum excusant. Neque obstat, quod in privilegiis Summo Pœnitentiariorum concessis, contentum erat, ut posset absolvere

tum tertio, et rescriptum de eo mentionem non faciat, quia concedens, nisi hoc exprimat, non præsumit alterius juri per rescriptum suum derogare; 4, si per aliquod rescriptum justitiæ uni vel pluribus certis iudicibus committerentur omnia negotia tam præsentia quam futura, cap. *Ad hæc*, h. tit. *De rescriptis*. Siquidem per ejusmodi rescriptum nimium præjudicaretur potestati iudicis ordinarii, quod præjudicium Papa facere non præsumitur; 5, si in rescripto committatur aut mandetur aliquid insolitum, nimis durum, alienum a recta ratione, aut contra publicam utilitatem, cap. *Si quando* 5, h. tit. 6; si rescriptum contineat manifestum et inexcusabile peccatum, vel errorem in latinitate; cum enim ejusmodi rescripta per manus multorum officialium transeant, non est verisimile illos non correxisse vel emendasse errorem, si illud rescriptum emanasset ex curia; 7, si contineat rasuram, litarum, cancellationem in loco suspecto seu parte rescripto substantiali (148). Si careat debita forma aut

ab excommunicatione, quæ ex mutatione verborum incurritur, litteræ sensu non mutato; quia ante Clementem VIII, in hac clausula Bullæ *Cænæ* addebant Pontifices: *Excommunicamus eos qui mutant punctum aut litteram, etc.*, quæ verba postmodum ommissa sunt, utpote non inducentia mutationem, quæ falsitatem constituat. Schmalzgrueber, ad tit. *De crim. falsi*, n. 59.

Quæritur amplius hic, an pœnas, ut supra, incurrat etiam is, qui litteras Apost. juxta mentem Papæ corrigit, ut si petita sit dispensatio in impedimento affinitatis, et notarii errore consanguinitas, vel pro diocesi Eystetensi, Ratisbonensis expressa sit? Quamvis cavendum omnino sit, ne correctio tali casu fiat auctoritate propria, sed potius per notarios et officiales curiæ, casu tamen, quo propria auctoritate est facta, probabiliter pœnæ falsariorum a sic emendante non incurrentur, ut recte Sayr. Reginald. Bonacina, Palao, Diana, Wiestner, Schmier tenent; quia hujusmodi immutatio non est proprie falsificatio, cum falsum tollat, et litteras veras reddat; quod videtur conforme intentioni et concessioni Papæ. Ita in terminis Schmalzgrueber, ad cit. tit. *De crimine falsi*, n. 42 et 45.

Prosequendo hic inserere per Fagnanum tradita. Quando dubium est, a quo facta fuerit abrasio, (tunc) rasura paucarum litterarum facta in loco non suspecto non reddit litteras falsas, alias secus... quia quando rasura reperitur in loco non suspecto, præsumitur facta per officialem, secus vero si reperitur in loco suspecto, quia præsumitur facta per impetrantem, seu utentem, et ideo talibus litteris fides non adhibetur. Fagn., *ib.* num. 14 et 19.

Prædicta (porro) procedunt, si litteræ Apostolicæ sint redditæ apertæ; secus vero si clausæ, quia tunc non nocet rasura in quocunque loco sit, et est communis conclusio, ut dicit Mar. Soc. qui tamen eam limitat et bene, dummodo character in loco rasuræ non sit ab alio multum difformis, alias secus; præsertim si esset magna, et notabilis rasura, et esset in loco suspecto, nec fiat aliqua mentio in tus de correctione; cum eo casu præsumi posset, sigillum esse adulterinum, quod esset falso appositum, vel quod forte aliquo ingenio litteræ essent disigillatæ, et rasura commissa, et postea sigillatæ; sed si intus eadem manu, et forma tincturæ fieret mentio de abrasione, secus esset dicendum. Idem, *l. c.*, n. 18 et seqq.

solemnitate, quæ in praxi aut stylo curiæ recepta est, v. g. est stylus curiæ Romanæ, ut Pontifex in suis rescriptis patriarchas, archiepiscopos, episcopos, *Fratres*; reges autem, principes, et alios cujuscunque ordinis, sive clericos, sive laicos, *filios* appellet; et cum uni tantum personæ rescribitur, nunquam fit usus numeri pluralis; quæ si in rescripto aliquo neglecta fuerint, illud censetur falsum. Schmalzgrueber, *loc. cit.*, § 3, n. 13, et § 2, n. 9.

(89. Errores in rescriptis quoad spectat: si irrepererint in nomine vel cognomine, modo de persona constet, rescriptum non vitiatur. Sanchez, *De matrim.*, l. VIII, disp. 21, num. 37, quippe quod conceditur non propter nomen, sed propter personam supplicantis, et qualitates ipsi intrinsecas. Reiffenstuel, ad tit. *De rescriptis*, § 9, num. 220.

(90. Error vero diocesis, quando per rescriptum fit *delegatio causæ*, nempe ordinario diocesis, vitiatur rescriptum, ex cap. *significante* 14, h. tit. quippe in h. casu persona delegati attenditur. Additur vero notanter, *quando per rescriptum fit delegatio causæ*. Nam quando ad præviam supplicationem partis ipsemet Pontifex gratiam concedit, v. g. actualiter cum aliquo dispensando, jam constat de mente concedentis, ac proinde non obest error in nomine vel prænomine diocesis, modo constet de corpore. Reiffenstuel, *loc. cit.*, num. 221 et seqq.

(91. Item vitiatur rescriptum per subreptionem, vel obreptionem, ut videre est apud Lucium nostrum hic supra, n. 27 et seqq.

(92. Quæres hic, an subsistat rescriptum,

RESERVATIO CASUUM.

SUMMARIUM.

1. Reservatio casuum quid sit? — 2. Casus reservatus quid sit? — 3. Per actum reservationis principaliter, ac directe afficitur solummodo persona confessarii, ejus jurisdictionem arcuando ac ligando, et indirecte solum persona ipsius pœnitentis. — 4. Regulares intra diocesim episcopi approbantis possunt absolvere pœnitentes alterius diocesis a casibus in diocesi dictorum pœnitentium reservatis, si non sint reservati in diocesi in quo confessiones audiunt. — 5. An id possint etiam alii confessarii sacerdotes sæculares? — 6. Certum est dari in Ecclesia Dei potestatem reservandi aliqua peccata. — 7. Sola peccata mortalia graviora et atrociora, externa, certa ac opere consummata reservari solent ac debent. Unde reservatio non est faciendæ, sicuti excommunicatio major est ferenda pro venialibus aut mortalibus jam confessis. — 8. Potestas reservandi peccata et casus residet in Summo Pontifice respectu totius Ecclesiæ. — 9. Item in episcopis respectu suarum diocesum, pro quibus veniunt etiam omnes prælati habentes proprium independens territorium, et jurisdictionem quasi episcopalem. — 10. Item in prælatibus regula-

(149) Quæritur, an petitio subreptitia vel obreptitia vitiet dispensationem? R. Regula sit, quod tunc dispensatio erit nulla, quando tacetur veritas, quæ de stylo curiæ debebat necessario exprimi, vel allegatur falsum, quod de jure taceri

in quo ex duabus causis, simul et copulative allegatis, una sit vera, altera falsa? R. Probabiliter subsistere, dummodo causa, quæ vere allegata est, sufficiat de jure et stylo curiæ ad impetrandam gratiam rescripto ejusmodi concessam, et altera, quæ falso allegata est, non sit de substantia rescripti, et causa finalis unica. Porro, an aliqua causa finalis sit, an vero impulsiva tantum, si id verbis rescripti non satis constet, arbitrio iudicis definiendum erit. Quod si, omnibus consideratis, remaneat dubium, benignius sentiunt, qui tali casu docent, in omnibus litteris gratiosis, ex duabus causis, unam tacitam, vel falso expressam censendam esse potius impulsivam tantum, ex generali principio, quod in dubio præsumendum sit pro valore actus, ubi in nullius præjudicium cedat.

(93. Aliud dicendum, quando unica solum causa in rescripto exprimitur, nam hæc, finalis, non impulsiva censi debet; consequenter, si falsa illa sit, irritum erit rescriptum, quippe concedens, non censeatur velle facere gratiam sine aliqua causa vera; ut patet ex clausula apponi solita, *si preces veritate nitantur*: adeoque, non subsistente causa, rescriptum fit irritum. Schmalzgrueber, *loc. cit.*, § 3, n. 18 (149).

(94. Quæres ultimo, an rescripta vitiuntur per errorem adjectæ qualitatibus? R. Cum distinctione an talis qualitas sit adjecta per modum *taxationis, vel restrictionis et determinationis*, an per modum *demonstrationis et indicationis* tantum. Priori modo rescriptum corrumpitur; secus si per modum *demonstrationis*. Idem, *ibid.*, n. 19. Sed hæc satis sunt.

ribus auctoritatem quasi episcopalem habentibus. — 11. Nullatenus tamen possunt casus reservare superiores locales. — 12. Neque parochii in suis parochiis. — 13. Papa ordinario nullum peccatum mortale sibi reservat nisi propter annexam excommunicationem sibi itidem reservatam. — 14. Aliquoties tamen Papa sibi reservat peccatum aliquod absque ulla excommunicatione annexa. — 15. Quinam autem sint casus Papæ reservati? *remissive*. — 16. Qui sint casus ab episcopis sibi reservati? et adducuntur casus reservati in hac Alexandrina diocesi. — 17. Quinam sint casus, qui reservari possunt a prælatibus regularibus pro suis respective subditis; *remissive*. — 18. Casus regulares a Clem. VIII limitati et recensiti sunt tantum undecim. Nec possunt generales pro tota religione sine consensu capituli generalis, nec provinciales pro suis respective provinciis sine consensu capituli provincialis alios ab illis reservare. — 19. Nec tenentur dicti prælati regulares omnes illos undecim reservare, sed possunt vel omnes, vel aliquos solum reservare. — 20. In nostra tamen Seraphica religione sunt omnes undecim reservati, quibus capitulum generale addidit pollutionem voluntarie

debebat. Alia regula est, si tacetur vel exponitur falso causa tantum impulsiva, valet dispensatio; secus vero si causa esset motiva, ita ut sine ipsa superior minime dispensasset. Ita D. de Ligorio, *Theol. mor.*, lib. 1, *De legib.*, n. 185.